

### Kozmikus harmónia.

Innen van, hogy az ember legrégebb mítikus világképe, amit rekonstruálni tudunk: természet-szabású, homomorf, azaz kő-, hegy-, víz-, szél-, felhő-, növény-, állat-, ember-, nap-, hold-, csillag-s ezeket egybefogó erő-„tisztélet” egyaránt harmónikusan érvényesül benne, egyszóval az egész kozmikus törvényrendet általunk felfogható mértékben magába foglalja. S mivel mindez határtalan és örökkévaló, azaz téren és időn kívüli, világképét a szellem, a metafizika, a vallás alapjára helyezi. A régi ember lényében hordozta ezt a kozmikus harmóniát, amelyben minden alkat-rész mindennel tévékenyen összefügg. Ez a világkép pedig egészében és részleteiben azonos a tudomány ma kialakulni kezdő világképével, ahogyan a dolgozat elején már jeleztük. A mítoszok irdatlan (bár zavaros) tömege bizonyítja ezt, szemlőjünk azonban könyvnyi terjedelmet kíván.

Ahogy az ember távolodik a természetközösségtől, ugyanolyan mértékben csökken és szűkül a maga külön emberi lénye köré a világkép teljessége és a kifejezés eszköztára: a homomorfia-ban egyre jobban túlteng a zoomorf, az állatszabású és az antropomorf, az emberszabású világkép keveréke, míg végre a görögökkel majdnem tisztán megszületik az elkülönült emberi egyéniség világképe, az emberszabású, antropomorf mitológia.

Ezt sokan — az európaiak mind — gazdagodásnak, haladásnak fogják föl, holott szegényedés és csökkenés. Igaz, hogy megteremti a nemes arány, a mérték harmóniáját, de kicsoda ez a kozmosz arányaihoz és harmóniájához képest? Megteremti az értelem uralmát is, de ezzel egyszerre kihull kezéből a kozmosz teljessége, s megismerését így kínos erőfeszítésekkel újra kell kezdenie. Azonban nem vitás, hogy a kozmosz nem ember- és nem értelem-szabású; éppen erre jött rá s ezzel nyit új, máris nagy kort a XX. század természettudomány. A görög antropomorfia csökken és fajul aztán tovább a XIX. század világképéig, amely még a szellem arányait is levetkezi, a kozmosz rendjét öt szegényes érzékünk határai közé börtönzi be s az anyag-erő-tér-idő-ok láncának bilincsébe veri.

A mítosz és a csillagászat azt mondják, hogy egy nagy világkorszak végéhez közeledünk, kifelé haladunk a Vízöntő csillagképéből, a vízözönkorából, és átlépünk a Bak hatalmába. Az új korban új ember fog születni s az új ember másként fogja látni a világot. Késő unokáink eldönthetik majd, igazuk volt-e a mai tudósoknak és hívőknek, amikor úgy látták és remélték, hogy az ember visszatér minden nagy harmónia forrásához, a természethez, és újra fölbreszti magában a világ-harmónia átélőjét, a lelket.

## VÉGH GYÖRGY VERSEI

### SEPTEMBER

Lásd, úgy hullt le az ősz, mint a lelőtt madár!  
Még ott szállt az előbb, fenn a sudár egek  
szél-nem-járta legén: tél s a tavasz között —  
ott szállt s jaj, lezuhant, mint a lelőtt madár.  
Látod? hírnöke mind, mind a virág, az ég,  
mély-fodru vizek és sárga-habú tavak  
fennen hirdetik: itt, itt van a hervadás!  
és lassan beborít, mint a közöny s a bú.

### ALTATÓ

Medvebocs alszik,  
Évike, Évike szundikálj —  
szállj hó, szállj pici szán:  
itt a tél-király.

Billegő arany-levél,  
hajló szederinda-ág —  
rádlehel a puha szél  
s már fut is tovább.

### HOGY ANGOLUL TANULGATOK

Köd, köd. S e rongy sötétség szemem lezárja még, de  
új ég fogan már bennem: új kék és új arany —  
ti most-tanult igék! ó, oldjátok föl szavam:  
halállal omló hullám legyek lehelletére.  
Te köd! Kibomlasz egyszer! havas rózsád ha égve  
lehull elém: elfonnyad mind-mind, ki daltalan —  
de túl, túltündökölhet, ha mélyebb lángja van  
egy ritka-mérgű szó is s a fagy fehér zenéje.  
O Star! alas! jaj, Csillag! eget-védő szögek ti!  
Ki hajdanán a Rejtélyt akartam fölfedezni:  
elcsukló, új szavakkal sírok: Megfejtethetlen!  
Eddig hazám nyelvén nem értém titkod, Titok, csak —  
de most már angolul sem: s így még nagyobb titok vagy.  
A szó: mázsás, esendő — ne bízz hát földi nyelvben.